

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

М. Д. Різун, аспірант, mariia.rizun@gmail.com,

ДВНЗ « Національний гірничий університет»

Методологія дослідження. Результати отримано за рахунок використання наступних методів: аналізу (вивчення існуючих визначень понять «людський» та «інтелектуальний капітал»), абстракції та узагальнення (виведення авторського визначення понять «людський» та «інтелектуальний капітал»), дедуктивно-індуктивного (аналіз структури людського та інтелектуального капіталу), доведення (обґрунтування необхідності впровадження вдосконаленої системи управління знаннями на підприємстві).

Результати. Автором запропоновано перелік рекомендацій по вдосконаленню методів та механізмів управління знаннями, який включає проведення аналізу рівня освіти співробітників, розробку віртуальної платформи дистанційної освіти та впровадження системи мотивації співробітників до освіти та використання отриманих знань. Також у статті запропоновано авторське визначення понять «людський» та «інтелектуальний капітал».

Новизна. В статті проведено аналіз сутності та структури людського капіталу з точки зору його інтелектуальної складової. Розгляд інтелектуального капіталу як ключового фактору формування конкурентних переваг підприємства дозволяє обґрунтувати необхідність вдосконалення методів управління знаннями як головним інтелектуальним ресурсом. Автор розглядає раніше не вивчене в літературі питання щодо можливості управління знаннями за допомогою розробки віртуальної освітньої платформи, функціями якої буде: вимірювання «кількості» та «якості» освіти співробітників, власне процес освіти (дистанційний, без відриву від робочого процесу), а також додаткова мотивація співробітників до підвищення ефективності використання знань.

Практична значущість. Використання запропонованих автором рекомендацій щодо вдосконалення методів управління людським капіталом, які передбачають впровадження в систему управління знаннями підприємства віртуальної освітньої платформи, має забезпечити підвищення ефективності використання людського капіталу на підприємстві та, як наслідок, підвищити його конкурентоспроможність.

Ключові слова: людський капітал, інтелектуальний капітал, потенціал знань, конкурентоспроможність підприємства, віртуальна освітня платформа.

Література

1. Абалкин Л. И. Стратегический ответ России на вызовы нового века. / Л. И. Абалкин. – М.: Экзамен, 2004. – 602 с.
Abalkin, L. I. *Strategicheskii otvet Rossii na vyzovy novogo veka* [Strategic answers of Russia to the challenges of the new age]. / L. I. Abalkin. – М. : Ekzamen, 2004. – 602 p.
2. Антонюк В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2007. – 348 с.
Antoniuk V. P. *Formuvannia ta vykorystannia ludського kapitalu v Ukraini: sotsialno-ekonomichna otsinka ta zabezpechennia rozvytku* [Formation and application of human capital in Ukraine: social-economic evaluation and development ensuring]. / National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of industrial economics. – Donetsk, 2007. – 348 p.
3. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. 8-е изд. / Перев. с англ.; под ред. С. К. Мордовина. – СПб. : Питер, 2004. – 71 с.
Armstrong M. *Praktika upravleniia chelovecheskimi resursami* [The practice of human resources management]. Translation from English: ed. S. K. Mordovin. – StPb. : Piter, 2004. – 71 p.
4. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг; [пер. с англ. под ред. Л. Н. Ковачин]. – Питер, 2001. – 288 с.
Brooking E. *Intellektualnyy kapital: kluch k uspekhu v novom tysiacheletii* [Intellectual capital: the key to success in the new century]. / E. Brooking. [Translation from English: ed. L. N. Kovachin]. – Piter, 2001. – 288 p.
5. Генкин Б. М. Экономика и социология труда: учебник для вузов. – 5-е изд., доп. / Б. М. Генкин. – М. : Норма, 2003. – 416 с.
Genkin B. M. *Ekonomika i sotsiologia truda: uchebnik dlia vuzov* [Economics and sociology: textbook for higher educational institutions]. – uchebnik dlya vuzov – 5-e, dop. / B. M Genkin – М. : Norma, 2003. – 416 p.
6. Голикова Н. В. Людський капітал як фактор зростання та розвитку економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 – «Економічна теорія» / Н. В. Голикова. – Киев, 2004. – 30 с.
Golikova N. V. *Ludskyy kapital yak faktor zrostannia ta rozvytku ekonomiky* [Human capital as a factor of economy increase and development]: abstract of dissertation of Candidate of econ. sciences: specialty 08.01.01 – «Economic theory» / N. V. Golikova. – Kyiv, 2004. – 30 p.
7. Добрынин А. И. Человеческий капитал в транзитивной экономике. / А. И. Добрынин, С. А. Дятлов, Е. Д. Цыренова. – М.: Наука, 1999. – 312 с.
Dobrynin A. I. *Chelovecheskiy kapital v tranzitivnoy ekonomike* [Human capital in transitive economy]. A. I. Dobrynin, S. A. Diatlov, E. D. Tsyrenova. – М. : Nauka, 1999. – 312 p.
8. Доронін А. В. Поведінка персоналу виробничої організації. Оцінка, управління, розвиток: моногр. / А. В. Доронін – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 319 с.
Doronin A. V. *Povedinka personalu vyrobnychoi organizatsii. Otsinka, upravlinnia, rozvytok: monografia* [Behavior of employees of a manufacturing company. Evaluation, management, development: monograph]. / A. V. Doronin. – Kh. : PH «INZhEK», 2008. – 319 p.
9. Духнич Ю. Управление знаниями. 2007. [Онлайн] Доступ: <http://www.smart-edu.com/upravlenie-znaniyami.html> (20.12.2015).
Dukhnich Yu. *Upravlenie znaniyami* [Knowledge management]. 2007. [Online] Available from: <http://www.smart-edu.com/upravlenie-znaniyami.html> (20.12.2015).
10. Зайцева Н. В. Управление человеческим капиталом предприятия как способ повышения его эффективности / Н. В. Зайцева // Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових співробітників і аспірантів Донецького національного університету за підсумками науково-дослідної роботи за період 2009–2010 рр. Т.2 / Під ред.. П. В. Єгорова, С. В. Беспалової. – Донецьк : Цифрова типографія, 2011. – С. 369–370.
Zaytseva N. V. *Upravlenie chelovecheskim kapitalom predpriyatiia kak sposob povysheniia jego effektivnosti* [Human capital management as a way to increase enterprise's effectiveness]. / N. V. Zaytseva // Materials of the Scientific conference of teaching staff, scientific workers and doctoral students of the Donetsk National University by the results of scientific and research work in 2009–2010. V.2 / Eds. P. V. Egorov, S. V. Bespalova. – Donetsk : Tsyfrovaia tipografia, 2011. – P. 369–370.
11. Ильинский И. В. Инвестиции в будущее: образование в инновационном воспроизводстве. / И. В. Ильинский. – СПб. : Изд. СПбУЭФ, 1996.
Ilinskiy I. V. *Investitsii v budushchee: obrazovanie v innovatsionnom vosproizvodstve* [Investment into the future: education in innovative reproduction]. / I. V. Ilinskiy. – SPb. : Izd. SPbUEF, 1996.
12. Кендрик Д. Совокупный капитал США и его формирование. / Д. Кендрик. – М. : Прогресс, 1978.

Kendrik D. *Sovokupniy capital SShA i yego formirovanie* [Aggregate capital of the USA and its formation]. / D. Kendrik. – М. : Progress, 1978.

13. Корженко В. В. Конгруентність понять людського капіталу і суб'єктивного фактора. / В. В. Корженко. 2010. [Онлайн] Доступ: nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpdu_2010_2_55.pdf (16.12.2015).

Korzhenko V. V. *Kongurentnist poniat ludskogo kapitalu i subiyektivnogo faktora* [Congruence of the notions human capital and subjective factor]. / V. V. Korzhenko. 2010. [Online] Available from: nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpdu_2010_2_55.pdf (16.12.2015).

14. Корчагин Ю. А. Человеческий капитал. Определение. / Ю. А. Корчагин. 2005. [Онлайн] Доступ: lerc.ru/?part=articles&art=3&page=24 (16.12.2015).

Korchyagin Yu. A. *Chelovecheskiy kapital. Opredeleniye*. [Human capital. Definition]. / Yu. A. Korchyagin. [Online] Available from: lerc.ru/?part=articles&art=3&page=24 (16.12.2015).

15. Критский М. М. Человеческий капитал. / М. М. Критский. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1991. – С. 71.

Kritskiy M. M. *Chelovecheskiy kapital* [Human capital]. / M. M. Kritskiy. L. : Izd. Leningr. Un-ta, 1991. – P. 71.

16. Куріло Л. І. Розвиток інтелектуального капіталу в аграрній сфері України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док.екоп.наук: спец. 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством» / Л. І. Куріло, Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України – Київ, 2013. – 37 с.

Kurilo L. I. *Rozvytok intelektualnogo kapitalu v agrarniy sferi Ukrainy* [Development of intellectual capital in the agricultural sphere of Ukraine]: abstract of dissertation of Doctor of econ. sciences: specialty 08.00.03 – «Economics and management of national economy theory» / L. I. Kurilo, National Scientific Center «Institute of Agricultural Economics» of National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine N. V. Golikova. – Kyiv, 2013. – 37 p.

17. Ляшок Н. Ю. Управление человеческим капиталом промышленных предприятий в условиях экономических кризисов: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.04 – «Экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности)» / Н. Ю. Ляшок, Институт экономики промышленности Национальной академии наук Украины – Донецк, 2014. – 26 с.

Lyashok N. Yu. *Upravlenie chelovecheskim kapitalom promyshlennykh predpriyatiy v usloviyakh ekonomicheskikh krizisov* [Human capital management at industrial enterprises in the conditions of economic crises]: abstract of dissertation of Cand. of econ. sciences: specialty 08.00.04 – «Economics and management of enterprises (by the types of economic activity)» / N. Yu. Liashok, Institute of Industrial Economy of National Academy of Sciences of Ukraine. – Donetsk, 2014. – 26 p.

18. Мясоедова Т. Г. Человеческий капитал и конкурентоспособность предприятия. / Т. Г. Мясоедова. – Менеджмент в России и за рубежом. – № 3. – 2005. – С. 29 – 37.

Miasoedova T. G. *Chelovecheskiy kapital i konkurentosposobnost predpriyatiya* [Human capital and enterprise's competitiveness]. / T. G. Miasoedova. – Management in Russia and Abroad. – № 3. – 2005. – P. 29–37.

19. Саблюк П. Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: моногр. / П. Т. Саблюк, О. Г. Шпикіулак, Л. І. Куріло. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.

Sabliuk P. T. *Innovatsiyna diialnist v agrarniy sferi: institutsionalnii aspekt: monografija* [Innovative activity in the agricultural sphere: institutional aspect: monograph]. / P. T. Sabliuk., O. G. Shpikuliak., L. I. Kurilo. – K. : NNTs IAE, 2010. – 706 p.

20. Смирнов В. Т. Классификация и виды человеческого капитала в инновационной экономике. / В. Т. Смирнов, И. В. Скоблякова. – Управление общественными и экономическими системами. – 2006. – №2. [Онлайн] Доступ: <http://umc.gu-unpk.ru/umc/zj2006.php> (09.12.2015).

Smirnov V. T. *Klassifikatsiya i vidy chelovecheskogo kapitala v innovatsionnoy ekonomike* [Classification and types of human capital in innovative economy]. / V. T. Smirnov, I. V. Skobliakova. Management of social and economic systems. – 2006. – №2. [Online] Available from: <http://umc.gu-unpk.ru/umc/zj2006.php> (09.12.2015).

21. Трофимова Л. А. Управление знаниями : уч. пос. / Л. А. Трофимова – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2012. – 77 с. [Онлайн] Доступ: <http://www.redcross-irkutsk.org/upload/catalog/files/products/891.pdf> (20.12.2015).

Trofimova L. A. *Upravlenie znaniyami: uch. pos.* [Knowledge management: tutorial]. / L. A. Trofimova. – SPb. : Izdvo SPbGUEF, 2012. – 77 pp. [Online] Available from: <http://www.redcross-irkutsk.org/upload/catalog/files/products/891.pdf> (20.12.2015).

22. Тугускина Г. Моделирование структуры человеческого капитала. – «Кадровик. Кадровый менеджмент». – 2009. – №9. [Онлайн] Доступ: <http://hr-portal.ru/article/modelirovanie-struktury-chelovecheskogo-kapitala> (08.12.2015).

Tuguskina G. *Modelirovanie struktury chelovecheskogo kapitala* [Modeling the structure of human capital]. / G. Tuguskina. «Kadrovik. Kadrovyy menedzment». – 2009. – №9. [Online] Available from: <http://hr-portal.ru/article/modelirovanie-struktury-chelovecheskogo-kapitala> (08.12.2015).

23. Устинова К. А. Человеческий капитал в инновационной экономике: монография / К. А. Устинова, Е. С. Губанова, Г. В. Леонидова. – Вологда : Институт социально-экономического развития территорий РАН, 2015. – 195 с.
Ustinova K. A. *Chelovecheskiy kapital v innovatsionnoy ekonomike: monografiya* [Human capital in innovative economics: monograph]. / K. A. Ustinova, E. S. Gubanova, G. V. Leonidova. – Vologda : Institute of social and economic development of territories RAN, 2015. – 195 p.
24. Beach M. J. *A Critique of Human Capital Formation in the U.S. and the Economic Returns to Sub-Baccalaureate Credentials*. Educational Studies: A Journal of the American Educational Studies. – 2009. – 45(1). Pp. 24–38.
25. Bowen H. P. *Investment in Learning*. – San Francisco, 1987. – 345 p.
26. De la Fuente A. and Ciccone A. *Human capital in a global knowledge economy* (the original is in French – *Le capital humain dans une économie mondiale sur la connaissance*). Report for the European Commission, Brussels, 2002.
27. Frank R. H. and Bernanke B. S. *Principles of Microeconomics* (3rd ed.). New York : McGrawHill/Irwin, 2007.
28. Guthrie J. and Petty R. *Knowledge management*, Company Secretary, 1999. – Vol. 9, No.1. –Pp.38–41.
29. Machlup F. *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*. Princeton: Princeton University Press, 1962.
30. Powell W. W. and Snellman K. *The knowledge economy*. Annual Review Sociology 30:199–220. School of Education and Department of Sociology, Stanford University, California, 2004.
31. Rizun M. *Intellectual Capital as a Key Factor of Business-Processes at Mining Enterprises*. XXIX Scientific Conference «Creativity Support Systems – SWO/CSS 2014», Katowice, Poland. – 2014. Pp. 145–156.
32. Roslender R. *Accounting for intellectual capital: A contemporary management accounting perspective*. Management Accounting. – 2000. – 78(3). – Pp. 34-37.
33. Sheffrin M. S. *Economics: Principles in Action*. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2003.
34. Thurou L. *Investment in Human Capital*. Belmont, 1970. P. 15.
35. Wikipedia, the Free Encyclopedia. [Онлайн] Доступ: <https://ru.wikipedia.org/wiki>.

